

Selvitys: Luovat alat ja kulttuuri maakuntaudistuksessa

Missä menee maakuntaudistus kulttuurin ja luovien alojen näkökulmasta? Uudet maakunnat tulevat olemaan merkittäviä tahoja kulttuurin edistämässä, mutta toistaiseksi useimmissa maakunnissa ei asiaa ole erityisesti valmisteltu. Creative and Inclusive Finlandin selvityksen mukaan sekava nykytilanne on uhka, jonka alueiden toimijat voivat itse kääntää mahdollisuudeksi.

Kulttuurin edistäminen on yksi tulevien maakuntien lakisääteisistä tehtävistä. Vaikka kulttuuripalveluiden tuottamisvastuu on kunnilla, linjaa [maakuntalain luonnos](#) maakuntien tehtäviksi kulttuurin edistämisen, kulttuuriympäristön hoidon sekä kulttuuria koskevien suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden yhteensovittamisen. Kulttuuri sisältyy olennaisella tavalla myös hyvinvoinnin edistämisen ja maakunnallisen identiteetin edistämisen keinoihin. Samoin kulttuuri ja luovat alat ovat yksi aluekehittämisen välineistä sekä yritys- ja työvoimapalveluiden kohdealoista. Kulttuurin ja luovan osaamisen maakunnallisen tehtävän kenttä kattaa näin laajan kaaren identiteettityöstä yritysten kehittämiseen. Maakuntalain [perusteluissa](#) todetaankin, että kulttuurin tulisi olla kiinteä osa maakunnan kehittämistä.

Maakuntaudistus on kulttuurin ja luovan osaamisen alueellisen kehittämisen kannalta tärkein kysymys pitkään aikaan. Se muuttaa rooleja, hajottaa toimintatapoja ja luo uusia. Creative and Inclusive Finland kartoitti kulttuurin ja luovan osaamisen maakuntaudistuksen valmistelutilanteen ja sisällölliset painopisteet maakuntaliittojen kulttuurivastaavilta maaliskoukokuussa 2017. Kartoitukseen vastasi 15 maakuntaa. Kartoitus osoittaa, ettei kulttuurilla ole useimmissa maakunnissa toistaiseksi erityistä valmisteluprosessia. Myös tulevien maakuntien kulttuuritehtävän laajuudesta ja painotuksesta on hyvin erilaisia näkemyksiä. Vaikka lakiluonnoksen perustelut korostavatkin kulttuurin elinkeinonäkökulmaa, ennakoivat maakunnat vastuuta myös julkisten kulttuuripalveluiden alueellisesta kehittämisestä ja koordinaatiosta kuntien ja muiden alueellisten toimijoiden välillä.

Maakuntaudistuksen valmistelua vaivaa resurssien polkuriippuvuus

Uusi maakunta on uusi itsenäinen hallinnon taso, joka toimii irrallaan kunnista ja valtiosta. Vaikka kyseessä on uuden organisaation luominen, ollaan valmistelussa kartoituksen perusteella pitkälti riippuvaisia siitä, millaiset resurssit ja verkostot kulttuurilla on ollut ennen maakuntaudistuksen valmistelua. Tähän saakka maakuntaliitot sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) ovat toimineet osin toisiaan täydentävinä, osin toisilleen vaihtoehtoisina toimijoina pitämässä yllä kulttuurin ja/tai luovan osaamisen alueellista kehittämistä ja sen verkostoja. Kartoitus osoittaa, että maakuntaliittojen ja ELY:jen yhteistyö on joissakin maakunnissa jo nyt tiivis ja luonteva. Toisista maakunnista se sen sijaan puuttuu lähes täysin. Näissä maakunnissa on tehtävä erityisesti työtä, jotta uusi organisaatio pystyy ottamaan vahvan otteen luovien alojen ja kulttuurin rajapinnoista. Maakuntaliitot ovat uusien maakuntien valmistelun keskiössä. Kulttuurin asema maakuntaliitoissa heijastuu suoraan kulttuurin valmisteluprosessiin. Useimmissa maakuntaliitoissa kulttuurille osoitetut henkilöresurssit ovat hyvin pienet. On tyypillisempää, että kulttuurille on käytössä kymmenestä kahteenkymmeneen prosenttia yhden ihmisen työpanoksesta, kuin että kulttuurilla olisi yksi tai jopa useampi täysiaikainen tekijä. Resurssien niukkuus vaikuttaa kykyyn rakentaa ja ylläpitää valmistelua tukevia

verkostoja, osallistua tilaisuuksiin tai selvittää ja rakentaa kulttuurin puitteita. Myös valtakunnallisen valmistelun tuen puuttuminen heikentää mahdollisuuksia vaikuttaa kulttuurin asemaan tulevissa maakunnissa. Kulttuurin ja luovien alojen tehtävällä on useassa maakunnassa riski jäädä hajanaiseksi, tai hiipua resurssien uudelleenjaossa kokonaan.

Uudistus sitoo kulttuurin kiinteäksi osaksi maakunnan kehittämistä

Uusi maakunta on mahdollisuus koota luovan osaamisen resursseja saada sille vahvempaa vaikuttavuutta. Kartoitus osoittaa, että maakunnille toivotaan nimenomaan sitovaa ja verkostoivaa roolia. Alueelliset kulttuuritoimijoiden tai luovien alojen kehittäjien verkostot ovat tärkeässä roolissa alan asian ajamisessa maakunnan, kuntien ja kaupunkien, oppilaitosten, kehitysyhtiöiden, Taiteen edistämiskeskuksen aluetoimipisteiden ja muiden kehittäjätoimijoiden yhteisvoimin. Kulttuurin ja luovan talouden toimijoiden kyky luoda saamaan suuntaan vaikuttavia, ja toistensa tavoitteita tukevia toimia on keino saada vaikuttavampaa ja näkyvämpää tulosta, ja liittää se kiinteäksi osaksi maakunnan kehittämistä. Tässä on maakuntien tärkein kulttuurin edistämisen tehtävä.

Vaikka kulttuuri toimintona on kirjattu lakiin, ja kulttuuri on säilymässä jonkinlaisena kirjauksena useimmissa maakuntaohjelmissa, on kulttuurin ja luovien alojen kehittämisen täysi kuva vielä kehittymässä. Uusia toimintatapoja tarvitaan. Esimerkiksi luovat alat ovat kasvupalveluiden kannalta sekä kehitettävä toimiala, että esimerkiksi perinteisen teollisuuden uudistamisen väline. Ratkaisuaan odottavat myös maakunnallisten kulttuuripalveluiden, kuten maakuntakirjastojen ja -museoiden rahoituksen ja toiminnan järjestäminen. Väliaikaishallinto aloittaa heinäkuussa 2017, ja uudet maakunnat aloittavat täysimittaisena vuoden 2019 alussa. Resurssiselvitykset ja päätökset resurssien siirroissa ovat käynnissä jo nyt, mutta maakuntien tehtävät muodostuvat vielä prosessin aikana. Kulttuurilla on edelleen mahdollisuus nivoutua läpileikkaavaksi osaksi maakuntien tehtävää.

[Lue selvityksen tarkat tulokset täältä \(PDF\).](#)

Lisätietoja:

Kirsi Siltanen, aluekoordinaattori, Creative and Inclusive Finland / Taideyliopisto
kirsi.siltanen@uniarts.fi, 050 577 2934

Creative and Inclusive Finland – Luova ja osallistava Suomi – Kreativa delaktiga Finland on aktiivisesti toimiva verkosto, jonka tehtävänä on edistää ja kehittää luovan osaamisen ja osallistavan osaamisen ESR-hankkeita. Tämän lisäksi me kokoamme ja välitämme luovan ja osallistavan alan tietoa sekä pyrimme lisäämään hanketoiminnan kattavuutta, vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta valtakunnallisesti.